

Zloraba opojnih droga među adolescentima na području grada Splita

UDK:371.14
Izvorni znanstveni članak
Primljeno: 23.1.2009.

Lasta Unković¹

Ministarstvo obitelji, branitelja
i međugeneracijske solidarnosti

lasta.unkovic@mobms.hr

Dr.sc. Marijana Majdak²

Pravni fakultet Sveučilišta u Zagrebu

marijana.majdak@pravo.hr

Sažetak

Cilj rada bio je ispitati učestalost i pojavnost zlorabe opojnih droga među adolescentima na području grada Splita. Stanje na području grada Splita sredinom devedesetih ukazivalo je na alarmantnu raširenost sredstava ovisnosti među mladima. U tom smislu ispitani smo iskustva adolescenata (N=196) u dvije splitske škole (I. gimnazija i Pomorska škola) o konzumaciji droge, prvom kontaktu s konzumentima i dostupnosti droge u Splitu, zatim obiteljsku situaciju u obiteljima konzumenata u odnosu na nekonzumente, te pripadnost vršnjačkim skupinama kod konzumenata i nekonzumenata. Podaci obrađeni mjerama deskriptivne i inferencijalne statistike ukazuju na neke razlike kako između ispitanika polaznika dvaju srednjih škola, tako i između ispitanika konzumenata u odnosu na nekonzumente.

- 1 Lasta Unković je dipl. socijalna radnica. Zanima ju socijalna politika i zapošljavanje. Sudjeluje u provedbi Programa stručnog osposobljavanja i zapošljavanja hrvatskih branitelja i djece smrtno stradalih, zatočenih ili nestalih hrvatskih branitelja Vlade Republike Hrvatske.
- 2 Marijana Majdak je dipl. socijalna radnica. Doktorirala je s temom *Stigmatiziranost i slika o sebi maloljetnih delinkvenata*. Zaposlena je u Studijskom centru socijalnog rada. Sudjeluje u izvedbi kolegija: Socijalni rad i problemi mladih, Socijalni rad i maloljetnička delinkvencija, Interpersonalna komunikacija.

Ključne riječi

droga, ovisnost, Split, obitelj, vršnjaci, stavovi, konzumenti, nekonzumenti

Uvod

Zloporaba droga predstavlja socio-medicinski problem suvremenoga svijeta te stvara posljedice kako za pojedinca, tako i za obitelj i društvenu zajednicu u cjelini³.

Prema podacima UN-World drug report 2006. (www.hzjz.hr/skolska/ESPAD 2003 summ.pdf) broj korisnika droge u svijetu može se odrediti na oko 200 milijuna ljudi što je oko 5% svjetske populacije u dobi od 15 do 65 godina. Najraširenije sredstvo ovisnosti je kanabis koji konzumira oko 162 milijuna korisnika, a zatim derivati amfetamina koje konzumira oko 35 milijuna korisnika (amfetamin 25 milijuna korisnika i ecstasy 10 milijuna korisnika). Broj uživatelja opijata procijenjen je na oko 16 milijuna, od kojih je oko 11 milijuna korisnika heroina, a oko 13 milijuna korisnika kokaina.

U Hrvatskoj je 2005. godine prema prikupljenim podacima u zdravstvenim ustanovama na medicinskom tretmanu bilo 6 668 osoba zbog ovisnosti o psihoaktivnim drogama, od čega je čak 1 770 novoregistriranih ovisnika. Među brojnim urbanim središtima Hrvatske, grad Split se nedvojbeno ističe raširenošću ovisnosti o drogama i zlouporabom droge kao društvenim problemom. Na području Splitsko-dalmatinske županije 1997. godine zabilježen je broj od 820 osoba liječenih zbog zlouporabe psihoaktivnih droga (Lalić i sur. 1997.). Od ukupnoga broja 10.8% tražitelja tretmana čini populacija mladih u dobi od 15 do 19 godina. U odnosu na te egzaktno podatke treba naglasiti tamnu brojku od oko 40 000 do 50 000 vikend-konzumenata marihuane koji nisu evidentirani putem represivnog aparata (Lalić i sur. 1997.). Istraživanja ovisnosti pokazuju da se ovisnost razvija iz interakcije niza utjecaja (Thaller i sur. 1999.) među kojima su najvažniji utjecajitelji i vršnjačkih skupina, i to upravo u doba adolescencije⁴ u kojem su kvaliteta odgoja, odnosi u obi-

3 Prema međunarodnim kriterijima Svjetske zdravstvene organizacije (WHO) ovisnost o drogama (*drug dependence*) definira se kao „stanje fizičke i/ili psihičke ovisnosti o bilo kojoj tvari koja djeluje na centralni živčani sustav“ (Galić i Ljubotina, 2002.).

4 Thaller i suradnici (1999.) dijele adolescente s obzirom na njihov odnos prema drogi na: 1. skupinu koja ne pokazuje veći interes ni za drogu ni za ovisnike (obuhvaća najveći broj adolescenata), 2. skupinu koja pokazuje interes za mlade ovisnike i njihovo ponašanje, ali ne izražava želju prihvatanja njihovog načina ponašanja ili konzumiranja droge, 3. skupinu koja se emocionalno poistovjećuje s ovisničkim ponašanjem te i sami povremeno konzumiraju drogu kako bi demonstriali svoju opredijeljenost (neredoviti uživaoci kanabisa), 4. skupinu koja se poistovjećuje s ovisničkim skupinama i njihovim običajima, ponašanjem i konzumiranjem droge, ali zadržavaju svojevrsnu distancu prema ovom problemu i 5. skupinu koja je razvila psihičku i fizičku ovisnost o drogi i poprimila sve značajke ovisnika te ovisničkoga ponašanja.

telji te komunikacija među članovima obitelji od presudne važnosti (Schwebel, 1995.). Uravnoteženo zadovoljenje psihičkih, materijalnih, socijalnih, bioloških, kulturnih i duhovnih potreba može pomoći u formiranju osobe koja će imati snage za prilagođavanje izazovima suvremenih trendova. Mladi nezadovoljni sobom i/ili svijetom oko sebe, u kojem ne nalaze smisao, svrhu i perspektivu svoga življenja, pod znatno su višim rizikom prihvaćanja droge kao životne alternative.

Obitelj kao mjesto primarne socijalizacije, primjerom svoga ponašanja i odnosom među članovima daje matricu budućega socijalnog ponašanja djeteta. Istraživanja pokazuju da su rizici za pojavu ovisnosti u obitelji vezani uz prisutnost: 1. patologije u obitelji; učestalih svađa ili asocijalnih ponašanja članova obitelji (Bujanović-Pasturović i sur. 1984. prema Ajduković, 1990., Singer i Mikšaj-Todorović, 1993., prema Radovac, 2007.), 2. primjenu hladno-permisivnoga stila odgoja djeteta koji ima za posljedicu neprijateljsko raspoloženje djeteta, odbijanje i kršenje pravila te stoga predstavlja i najveći rizik za razvoj delinkventnoga ponašanja i podložnost zlouporabi droga. (Ajduković, 1990.), 3. nekvalitetnu komunikaciju u obitelji koja udaljuje djecu od roditelja te ih prepušta utjecajima izvan obiteljskoga kruga (djeca koja često razgovaraju s roditeljima i imaju razvijen osjećaj bliskosti i otvorenosti prema svojim roditeljima mnogo lakše izražavaju otpor prema rizičnom ponašanju i negativnim utjecajima vršnjačkih skupina (Itković, 1995.) i 4. nestrukturiranoga provođenja slobodnog vremena jer uključenost u organizirane izvanškolske aktivnosti ima protektivnu vrijednost (Raboteg-Šarić i sur. 2002.)

Uz važnost obiteljskog utjecaja u dobi adolescencije izražena je snažna želja za traženjem autoriteta i identifikacije izvan obitelji, potreba za novim kontaktima i emocionalnim vezama, traženjem i stjecanjem vlastitih iskustava, želja da se prba sve što se nudi, ne isključujući ni konzumaciju droga. (Manenica, 1995.). Zanimanje za obiteljske sadržaje počinje slabiti, a pritisak za izlaženjem i opuštanjem u društvu vršnjaka sve je jači. Pod utjecajem društva rizik konzumacije droge bit će višestruko povećan ako adolescent nema razvijen jasan i čvrst stav (Sakoman, 1995.).

Problematika vezana uz opojne droge vrlo je kompleksna jer se ne radi samo o činu konzumiranja nego i o brojnim drugim prekršajima i kaznenim djelima koja su povezana sa konzumacijom, nabavom i prodajom opojnih sredstava. Trenutno dva najvažnija zakonska propisa pokrivaju navedeno područje, a to su Zakon o suzbijanju zlouporabe opojnih droga (N.N. 2001. i 2002.) i Kazneni zakon (N.N. 1997., 1998., 2000., 2001., 2003., 2004., 2005. i 2006.). Hrvatski je sabor 2005. godine usvojio

Nacionalnu strategiju suzbijanja zloporabe opojnih droga u Republici Hrvatskoj za razdoblje od 2006. do 2012. godine. Ključan okvir za njezinu izradu predstavljala je strategija za droge Europske Unije (2005.–2012.)⁵.

Split se u kontekstu zloporabe droge može pohvaliti dugom tradicijom kulture mladih⁶ koja datira iz ranih šezdesetih godina prošloga stoljeća. U tim je ranim godinama sporadičnost ovisnosti bila njezina glavna karakteristika. Međutim, sredinom šezdesetih godina, paralelno s pristizanjem hipijeuskoga supkulturnog stila i flower-power ideologije, konzumacija droge intenzivnije se počinje javljati među studentima i učenicima završnih razreda srednjih škola te mladim umjetnicima. Omiljeno okupljalište bio je Peristol i kavana Luxor gdje su se odvijale zabave, kulturna i umjetnička događanja. Uglavnom se radilo o pušenju hašiša⁷. Tijekom sedamdesetih krenula je i upotreba „teških“ droga (opijuma, LSD-a, meskalina) čijom je konzumacijom došlo do pojave prvih mladih narkomana (ovisnika). Tadašnji konzumenti droga ističu da je razlog njihova konzumiranja bio napredan, da su time postajali dijelom nečega modernog, članovi svjetskoga pokreta; da je droga bila stvar napretka i eksperimenta uz čiju su konzumaciju bile vezane umjetničke i filozofske rasprave, a ne sama konzumacija radi „đira“, što radi današnja mladež. U osamdesetima, paralelno uz skupine rock, punk i heavy metal, razvija se i fenomen navijačkih skupina koje također postaju utjecajan faktor na funkcioniranje kulture mladih u Splitu⁸. Rezultati ankete o pojavnosti i uvjetovanosti zloporabe droge u Splitu (Lalić i sur. 1997.) ukazuju na to da su mladi uglavnom orijentirani na tzv. urbani obrazac ponašanja, vezan više uz posjet kafićima orijentiranim na rock i pop-glazbu, a manje na tzv. elitni obrazac (posjet kazalištu i izložbama) i tzv. ruralni obrazac (slušanje narodne glazbe, sudjelovanje u igrama na sreću itd.). Tako je tijekom devedesetih karakteristično provođenje slobodnoga vremena mladih na relativno uskom području gradske jezgre (unutar Dioklecijanove pa-

5 Nacionalna strategija je temeljni dokument za provođenje različitih aktivnosti, vezanih uz suzbijanje zloporabe opojnih droga, od prevencije ovisnosti do liječenja i skrbi o ovisnicima i povremenim uzimateljima opojnih droga. Poslužila je i kao osnova za donošenje zakonskih i podzakonskih propisa iz područja suzbijanja zloporabe opojnih droga, te kao osnova za izradu godišnjih Akcijskih planova suzbijanja zloporabe opojnih droga i provedbenih programa iz toga područja.

6 U suvremenoj sociologiji i ostalim društvenim znanostima pojam kultura mladih odnosi se na složeni skup različitih supkultura mladih i pripadajućih životnih stilova, a veže se uz sljedeće: neformalne skupine vršnjaka; slobodno vrijeme mladih; trendove, ukuse i mode koji mladi slijede; buntovno reagiranje mladih na njihov položaj u društvu i društvene probleme u cjelini i slično (Lalić i Nazor, (1997).

7 To je faza u kojoj ta skupina mladih djeluje na izoliranom području na kojem se stvara temelj supkulture mladih koji će u kasnijim fazama od hipijevske prijeći u različite oblike mladenačkoga buntovništva (punkeri, metalci, navijačke skupine sredinom osamdesetih).

8 Posebna specifičnost je ispreplitanje skupina: u ritualima navijačke skupine Torcide sudjeluju i pripadnici gore navedenih skupina okupljenih oko glazbene orijentacije, a vrijedi i obrnuto, pripadnici Torcide posjećuju koncerte, disko-klubove i sl.

lače) gdje se nalazi većina kafića i gdje se mladi okupljaju. Pojavom techno-glazbe i supkulturnoga stila uz rave-glazbu do mladih dopire i upotreba speeda i ecstasyja kao sintetičkih droga koje su jeftine i dostupne u svakom disko-klubu ili kafiću s takvom orijentacijom, a nažalost nerijetko i pred školama. Krajem devedesetih trend konzumacije heroina u nešto je opao jer se ilegalnim trgovcima isplativijim pokazao kokain (konzumiraju ga bogatiji pripadnici mlađe populacije i osobe mlađe srednje dobi).

Ni danas mladi Splita nemaju veliki izbor mogućnosti za provođenje slobodnoga vremena, sadržaji su i dalje pasivni, ne traže poseban angažman ni kreativnost, i dalje nema dovoljno klubova oko kojih bi se mladi organizirano okupljali. Postoje neki pokušaji, primjerice aktiviranje Doma mladeži koji je godinama stajao zapušten i nedovršen, zatim glazbene scene mladih pripadnika supkulturnih skupina uz glazbene smjerove rock, punk i metal. Sve je veća pojava heroinskih ovisnika na otocima i u manjim gradovima pa čak i selima oko Splita, dok se primjetan broj „starih“ splitskih narkomana odlučuje na neke od ponuđenih terapijskih tretmana.

Prema podacima Hrvatskoga zavoda za javno zdravstvo (Ministarstvo zdravstva i socijalne skrbi 2009.), na području Splitsko-dalmatinske županije 2008. godine zabilježen je broj od 879 osoba liječenih zbog zlorabe psihoaktivnih droga. Od ukupnoga broja liječenih konzumenata na području Republike Hrvatske u 2007. i 2008. godini 8% čini populacija mladih do 19 godina. U odnosu na te egzaktno podatke treba naglasiti postojanje tamne brojke vikend-konzumenata marihuane koji nisu evidentirani putem represivnog aparata (Lalić i sur. 1997.).

Cilj, problemi istraživanja i hipoteze

Cilj istraživanja bio je ispitati učestalost i pojavnost zloporabe droga među adolescentima polaznicima dviju srednjih škola u Splitu (srednje Pomorske škole i I. gimnazije).

U skladu s ciljem istraživanja nastojali smo pronaći odgovor na sljedeće probleme:

1. Ispitati koliki broj učenika u obje škole ima osobno iskustvo konzumacije droge.
2. Ispitati koji su bili njihovi motivi za prvu konzumaciju droge, koliko često učenici konzumiraju drogu, te koju vrstu droge konzumiraju oni učenici koji su potvrdili da imaju osobnih iskustava s konzumacijom.
3. Ispitati postoje li razlike u iskustvu konzumacije droge u razredu gdje je ostvaren prvi kontakt s osobom konzumentom, te postoje li (s obzirom na vrstu škole) među učenicima (koji tvrde da konzumiraju drogu) razlike u

percepciji o dostupnosti droge mladima u Splitu.

H1. Hipoteza: Ne očekujemo razlike između učenika srednje Pomorske škole i učenika splitske gimnazije s obzirom na iskustvo konzumacije droge, s obzirom na razred u kojem je ostvaren prvi kontakt s osobom konzumentom i u mišljenju o dostupnosti droga mladima u Splitu.

4. Ispitati razlike između skupine konzumenata i nekonzumenata s obzirom na strukturu obitelji, međusobne odnose u obitelji, stil roditeljskog odgoja i način razgovora o štetnosti droge.

H2. Hipoteza: Očekujemo da će obitelji konzumenata češće biti nepotpune, dok će obitelji nekonzumenata češće biti potpune (oba roditelja i eventualno braća i sestre), te da će konzumenti odnose u svojoj obitelji procijeniti kao manje skladne u odnosu na nekonzumente. Kod nekonzumenata također očekujemo da će stil odgoja u obitelji biti najbliži modelu strogi-topli koji prema autorici Ajduković, 1990. predstavlja i najpoželjniji i najpozitivniji stil odgoja (jer dovodi do zdravog ponašanja djeteta), te da će navoditi kako češće otvoreno i iskreno razgovaraju s roditeljima o štetnosti droge nego što to čine konzumenti (što svakako doprinosi i tome da oni ne konzumiraju drogu).

5. Ispitati razlike između skupine konzumenata i nekonzumenata s obzirom na pripadnost vršnjačkim skupinama, supkulturni stil vršnjačke skupine i načine provođenja slobodnoga vremena.

H3. Hipoteza: Očekujemo da neće postojati razlike među skupinama konzumenata i nekonzumenata s obzirom na pripadnost vršnjačkim skupinama. Očekujemo razliku s obzirom na supkulturni stil, tj. konzumenti će češće navoditi da su pripadnici supkulturnoga stila vezanoga uz određenu glazbu (rock, punk, rave ili techno) nego nekonzumenti. Očekujemo razliku između skupina u načinu provođenja slobodnoga vremena, tj. nekonzumenti će više biti usmjereni sportskim aktivnostima nego nekonzumenti. Svoja očekivanja temeljimo na rezultatima nekih ranijih istraživanja (Nazor, Lalić i Bulat, 1992.)

Metoda istraživanja Sudionici

Istraživanje je provedeno 2007. godine na uzorku od 196 (N=196) učenika od prvog do četvrtog razreda splitske I. gimnazije jezičnog usmjerenja (57,1%), te učenika splitske Pomorske škole strojarskog usmjerenja (42,9%). U istraživanju je sudjelovalo 50.5% sudionika muškog spola i 49.5% sudionika ženskog spola. Prosječna dob sudionika je 16.6 godina (M=16.6; SD=1.16). Uzorak je bio prigodan.

Mjerni instrument

Prilikom prikupljanja podataka koristili smo *Upitnik o konzumaciji psihoaktivne droge* konstruiran za potrebe ovog istraživanja (riječ je o anketnom upitniku sastavljenom od niza nezavisnih pitanja koja se odnose na predmet mjerenja), a sastoji se od četiri dijela. Prvi se dio sastoji od tri pitanja i ispituje podatke o tome koji su bili motivi za prvu konzumaciju droga, koliko često ispitanici konzumiraju drogu i koju vrstu droge konzumiraju. Drugi dio obuhvaća pitanja o tome jesu li ispitanici ikada konzumirali neku vrstu droge, u kojem je razredu škole bio ostvaren prvi kontakt s osobom konzumentom i što misle o dostupnosti droge mladima u Splitu. Treći dio sadrži pitanja o strukturi obitelji ispitanika, međusobnim odnosima unutar obitelji ispitanika, o stilu roditeljskog odgoja i o postojanju otvorenog razgovora o štetnosti droge u obitelji. Četvrti dio ispituje pripadnost ispitanika vršnjačkim skupinama ili određenom supkulturnom stilu, te na koji način ispitanici provode slobodno vrijeme. Sva su pitanja zatvorenog tipa. Upitnik je prilagođen mladima u adolescentnoj dobi kao ciljanoj populaciji. Upitnik nije prethodno testiran.

Postupak

Istraživanje je provedeno u svibnju 2007. godine u sklopu redovnoga nastavnog sata u dvije splitske srednje škole: u I. gimnaziji i Pomorskoj školi. Prosječno vrijeme ispunjavanja upitnika bilo je 10 minuta.

Obrada podataka

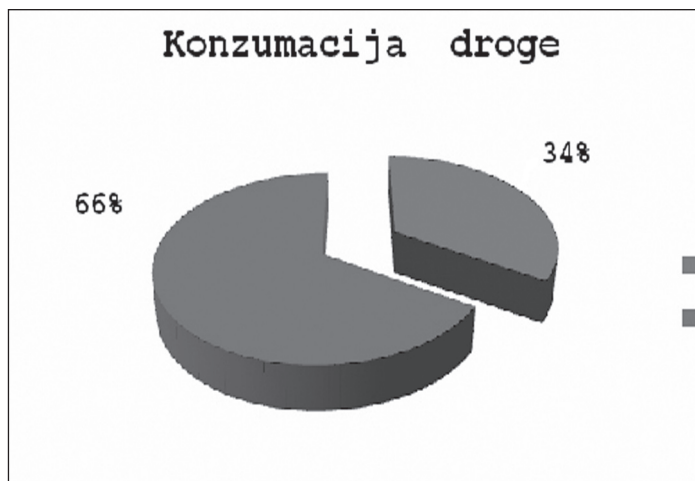
Za obradu podataka koristile su se mjere deskriptivne i inferencijalne statistike. Podaci su prikazani u tablicama i u grafičkom obliku pomoću frekvencija i postotaka. Prilikom rješavanja istraživačkih problema korišten je Hi kvadrat. Podaci su obrađeni statističkim paketom SPSS 12.0.

REZULTATI ISTRAŽIVANJA

Osobno iskustvo konzumacije droga

Grafički prikaz 1.

Osobno iskustvo konzumacije droga

Podaci grafičkog prikaza 1. ukazuju na raširenost konzumacije droge među učenicima dviju srednjih škola. Trećina je ispitanika, 66 učenika (33.7%) od ispitanih 196 učenika, barem jednom u životu konzumirala neki oblik psihoaktivne droge. Dakle, prema nalazima ovog istraživanja dvije trećine ispitanika nikada nije konzumiralo drogu. Takvi se rezultati podudaraju s rezultatima istraživanja provedenoga 1995. u Splitu⁹ kada je nešto više od trećine ispitanika (35.5%) imalo takva iskustva.

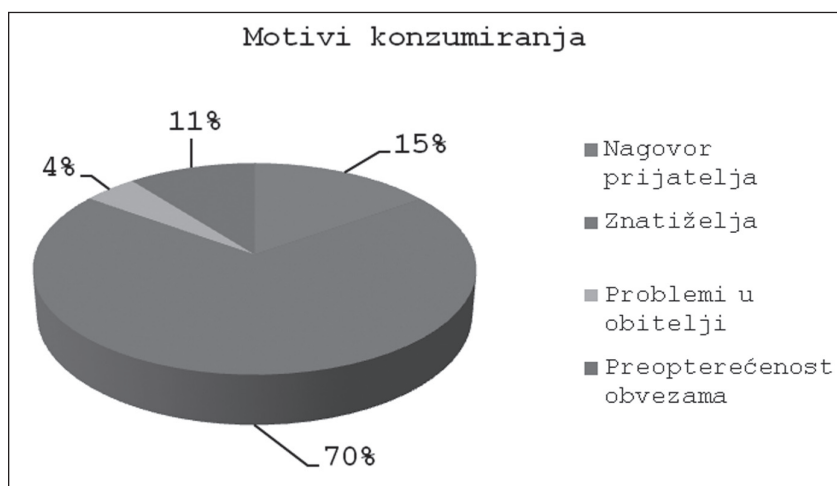
⁹ Lalić, D., Nazor, M., Grubišić, I. i Mardešić, V. (1995.): Pojavnost i uvjetovanost zloporabe droge u Splitu, Grad Split, Informacijski centar za mlade, Split

Motivi prve konzumacije, učestalost konzumiranja droge i vrsta droge koju konzumiraju ispitanici

Grafički prikaz 2.

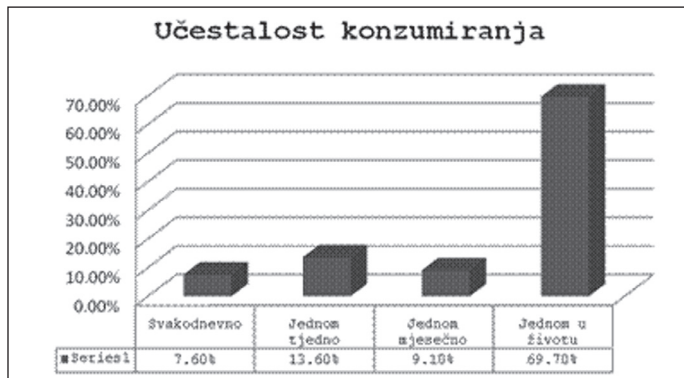
Motivi prve konzumacije

Uvid u motive konzumacije droge omogućava razumijevanje potrebe adolescenata za posezanjem ka drogi, te mogućnost osmišljavanja strategije za suprotstavljanje istima. U najvećem je postotku motiv prve konzumacije droge (odnosi se samo na skupinu konzumenata, N=66) bila znatiželja adolescenata (69.7%), zatim nagovor prijatelja (15.2%) i preopterećenost obvezama (10.6%). Prema navodima ispitanika, u najmanjem su postotku kao motivi bili prisutni problemi u obitelji (4.5%). Istraživanje koje su 2006. godine provele Glavak i Orban pokazalo je da je najveći broj učenika osnovnih i srednjih škola drogu prvi puta probalo samoinicijativno (14,3%) ili u društvu bliskih prijatelja (13,4%), što se poklapa s rezultatima ovog istraživanja. Možemo reći da u doba adolescencije vršnjaci i prijatelji imaju značajan utjecaj (čak ponekad veći od obitelji). Stoga društvo u kojem se mlada osoba kreće može dati poticaj da se droga proba i podršku kada to nailazi na nerazumijevanje od strane drugih, a to dodatno učvršćuje druženje s takvom grupom.

Grafički prikaz 3.

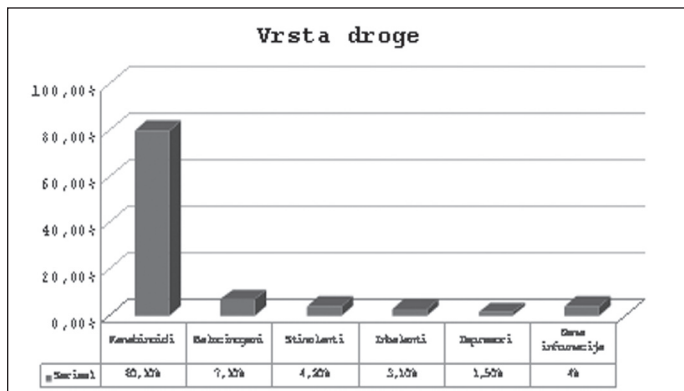
Učestalost konzumacije droge

Svakodnevno i tjedno konzumiranje predstavlja često konzumiranje, mjesečno konzumiranje povremeno, a eksperimentiranje rijetko konzumiranje droge. Sudeći prema rezultatima ovog istraživanja, od ukupnoga broja konzumenata (N=66) drogu često (svakodnevno i jednom tjedno) konzumira 7.6% odnosno 13.6% ispitanika (dakle, ukupno 21% ispitanika). Povremeno (jednom mjesečno) drogu konzumira 9.1% ispitanika, a jednom u životu drogu je probalo 69.7% ispitanika. I ranija istraživanja (Glavak i Orban, 2006.) pokazala su da je rijetka i povremena zloporaba marihuane češća nego svakodnevno pušenje. Vezano uz ovu varijablu treba spomenuti da su mnogi ovisnici o kokainu i heroinu svoju „ovisničku karijeru“ započeli upravo eksperimentiranjem s marihuanom (Šalamon, 2004.).

Grafički prikaz 4.

Vrsta droge među koju ispitanici konzumiraju

Iz rezultata istraživanja vidljivo je da prema izjavama ispitanika najveći broj najčešće konzumira kanabinoide (marihuanu i hašiš), čak 80,1%, dok se rjeđe konzumiraju halucinogeni (ecstasy i LSD) 7.4% i stimulanti (amfetamin i kokain) 4.2%. Ljepila i drugi inhalanti zastupljeni su u postotku od 3.1% među ciljanom populacijom. Prema saznanjima i iskustvima ispitanika depresori, među kojima je i heroin, konzumiraju se među 1.5% njih. Dakle, lake droge prema saznanjima ispitanika ovog istraživanja konzumira njih 83.2%, dok se broj konzumenata teških droga pokazao nižim – konzumira ih 12.8% ispitanika. Ovi podaci su zabrinjavajući jer su lake droge često prelazne faze ka težim drogama (Galić i Ljubotina, 2002.).

Iskustva konzumacije droge, razred u kojem je ostvaren prvi kontakt s osobom konzumentom i mišljenje o dostupnosti droge mladima u Splitu

Tablica 1.

Iskustvo konzumacije droge prema vrsti škole

KONZUMACIJA	POMORSKA ŠKOLA		I. GIMNAZIJA		UKUPNO	
	F	%	F	%	F	%
DA	41	48.8	25	22.3	66	33.7
NE	43	51.2	87	77.7	130	66.3
UKUPNO	84	100.0	112	100.0	196	100.0
X², P	X ² = 15.079; P=0.01					

Tablica 1. pokazuje da je 48.8% učenika Pomorske škole najmanje jednom u životu konzumiralo neki oblik psihoaktivne droge, dok je u I. gimnaziji taj postotak upola manji (22.3%). Ostalih 51.2% učenika Pomorske škole, te 77.7% učenika I. gimnazije nikada nije imalo osobno iskustvo konzumacije droge. Razlike u osobnim iskustvima zloporabe droge kod ispitanika pokazale su se statistički značajnima ($\chi^2=15.079$; $p=0,00$), s obzirom na to da je dvostruko veći postotak konzumenata u Pomorskoj školi od onoga u I. gimnaziji.

Neka ranija istraživanja (Družić-Ljubotina, 2004.) pokazala su da u Hrvatskoj između srednjoškolaca različitog usmjerenja postoje statistički značajne razlike s obzirom na određene karakteristike (polaznici stručnih trogodišnjih škola, između ostalog, iskazuju o većem vrednovanju hedonističkih i tradicionalnih vrijednosti, o manjem vrednovanju vrijednosti samoaktualizacije, pridaju veći značaj socijalnoj

podrški i poštivanju moralnih načela, te sudbini i sreći i makijavelizmu). Tako bismo mogli reći da kod mladih koji polaze stručne škole (naročito trogodišnje) postoje neke karakteristike/razlike koje bi mogle utjecati na njihovu veću sklonost eksperimentiranju s ilegalnim sredstvima ovisnosti.

Tablica 2.

Razred u kojem je ostvaren prvi kontakt s osobom konzumentom prema vrsti škole

KONTAKT S KONZUMENTOM	POMORSKA ŠKOLA		I. GIMNAZIJA		UKUPNO	
	F	%	F	%	F	%
OSNOVNA ŠKOLA	48	57.1	57	50.9	105	53.6
PRVI RAZRED SREDNJE	15	17.5	24	21.4	39	19.9
DRUGI RAZRED SREDNJE	2	2.4	11	9.8	13	6.6
TREĆI RAZRED SREDNJE	1	1.2	5	4.5	6	3.1
ČETVRTI RAZRED SREDNJE	0	0	1	0.9	1	0.5
NIKADA	18	21.4	14	12.5	32	16.3
UKUPNO	84	100.0	112	100.0	196	100.
X ² , P	X ² = 9.438; P=.093					

Od ukupnoga broja ispitanika 83.7% najmanje je jednom došlo u kontakt s osobom konzumentom. Prvi kontakt s osobom konzumentom više od polovice učenika obiju škola imalo je još u osnovnoj školi (57.1% učenika Pomorske i 50.9% učenika I. gimnazije). Nadalje, 21.4% učenika I. gimnazije i 17,5% učenika Pomorske škole dolazi u kontakt s osobom konzumentom u prvom razredu srednje škole. Nešto veći postotak učenika Pomorske škole (21.4%), za razliku od učenika gimnazije nije imao iskustvo osobnoga kontakta s osobom konzumentom. Razlike u prvom kontaktu s osobom konzumentom s obzirom na vrstu škole nisu se pokazale statistički značajnima ($\chi^2=9.438$; $p=0,93$). I ranija istraživanja (Galić i Ljubotina, 2002., Glavak i Orban, 2006.) pokazuju da srednjoškolci počinju uzimati marihuanu u prosjeku u 16. godini, no u prvi kontakt s drogom dolaze prije navršene 15. godine, što znači da mlađe generacije ranije počinju eksperimentirati s ilegalnim sredstvima ovisnosti.

Tablica 3.

Mišljenje o dostupnosti droge mladima u Splitu prema vrsti škole

DOSTUPNOST DROGE	POMORSKA ŠKOLA		I. GIMNAZIJA		UKUPNO	
	F	%	F	%	F	%
VRLO JE LAKO NABAVITI	53	63.1	57	50.9	110	56.1
LAKO JE NABAVITI	17	20.2	39	34.8	56	28.6
TEŠKO JE NABAVITI	0	0	0	0	0	0
VRLO JE TEŠKO NABAVITI	1	1.2	0	0	1	0.5
NEMA TAKVOG ISKUSTVA	13	15.5	16	14.3	29	14.8.
UKUPNO	84	100.0	112	100.0	196	100.0
X ² , P	X ² = 6.226; P=.101					

84.7% ispitanika, učenika obiju škola, zaključuje da je drogu vrlo lako ili lako nabaviti. Stavimo li ovaj podatak u odnos s istraživanjem provedenim 2001. godine (Galić) i 2006. godine (Orban i Glavak) u Zagrebu, možemo uočiti da je droga dostupnija učenicima u Splitu nego učenicima na području grada Zagreba. Od ukupnoga broja ispitanika 63.1% učenika Pomorske škole vidi drogu kao vrlo lako dostupnu, dok je tu broj učenika I. gimnazije nešto niži (50.9%). Od ukupnoga broja ispitanika samo jedan učenik (0.5%) smatra kako je drogu teško nabaviti, dok iskustva s nabavom droge nema svega 15.5% učenika Pomorske Škole te 14.3% učenika I. gimnazije. Hi kvadrat test pokazao je da među učenicima ne postoji statistički značajna razlika s obzirom na vrstu škole ($\chi^2=6.226$; $p=0.101$). Istraživanje Glavak i Orban, 2006. osim što je pokazalo da velik broj učenika drogu smatra vrlo lako dostupnom, dovelo je i do zabrinjavajućega podatka da se droga lako može nabaviti u školskom okruženju te na mjestima gdje se mladi često sastaju i zadržavaju.

Testiranjem varijabli vezanih uz iskustvo konzumacije droge, razreda u kojem je ostvaren prvi kontakt s osobom konzumentom i mišljenja o dostupnosti droge mladima u Splitu dobili smo podatke na temelju kojih možemo zaključiti o postavljenoj hipotezi. Prema podacima vidimo da je naša prva hipoteza djelomično potvrđena jer smo očekivali da neće postojati statistički značajne razlike u promatranim varijablama između učenika dviju škola, a provedbom Hi kvadrat testa utvrdili smo postojanje statistički značajne razlike među učenicima dvaju škola kod varijable vezane uz iskustvo konzumacije droga, dok kod ostalih dviju varijabla nismo našli razliku.

Struktura obitelji, odnosi u obitelji, roditeljski stil odgoja, te otvorenost razgovora o štetnosti droga u obitelji

Tablica 4.
Odnos strukture obitelji i iskustva konzumacije droga

STRUKTURA OBITELJI	KONZUMENTI		NEKONZUMENTI		UKUPNO	
	F	%	F	%	F	%
POTPUNA OBITELJ	57	86.4	113	86.9	170	86.7
NEPOTPUNA OBITELJ	9	13.6	17	13.1	26	13.3
UKUPNO	66	100.0	130	100.0	196	100.0
X ² , P	X ² = .012; P=.913					

Hi kvadrat ($\chi^2=0.012$; $p=0.913$) nije pokazao da postoje statistički značajne razlike u konzumaciji droge kod adolescenata s obzirom na strukturu obitelji. Takav je rezultat očit s obzirom na činjenicu da je gotovo jednak omjer potpunih i nepotpunih obitelji kod konzumenata i nekonzumenata. Naime, 13.6% učenika konzumenata i 13.1% nekonzumenata živi u nepotpunoj obitelji. Ostali žive u potpunim obiteljima. Ovakav rezultat ima osnovu i u teoriji, primjerice Kurdek i Sinclair 1988. godine navode da kod adolescenata devijantno ponašanje nije povezano sa strukturom obitelji već s konfliktima i sveukupnim interpersonalnim odnosima u obitelji. Isti autori donose zaključak kako su varijable interpersonalnih odnosa unutar obitelji znatno bolji prediktori devijantnoga ponašanja adolescenata nego struktura obitelji (Greblo, Z. 2004.) Ta se teoretska postavka potvrdila i ovim istraživanjem te istraživanjem Galića i Ljubotine, 2002.

Tablica 5.

Odnosi u obitelji ispitanika konzumenata i nekonzumenata

ODNOSI U OBITELJI	KONZUMENTI		NEKONZUMENTI		UKUPNO	
	F	%	F	%	F	%
SKLADNI	48	72.7	111	85.4	159	81.1
NARUŠENI, ALI BEZ SVAĐA I FIZIČKIH RAZRAČUNAVANJA	4	6.1	2	1.5	6	3.1
PRISUTNE SU NEVERBALNE LJUTNJE	2	3.7	3	2.3	5	2.6
PRISUTNE SU SVAĐE	7	10.6	14	10.8	21	10.7
PRISUTNE SU SVAĐE I FIZIČKA RAZRAČUNAVANJA	5	7.6	0	0	5	2.6
UKUPNO	66	100	130	100	196	100
X ² , P	X ² = 13.72; P=.01					

Obiteljski konflikti, odnos roditelja međusobno te odnos djeteta s roditeljima neminovno utječu na ponašanje i razvoj djeteta. Temeljem provedene analize potvrđene su statistički značajne razlike između odnosa u obitelji konzumenata i nekonzumenata ($\chi^2=13.728$; $p=0.008$) na ovom uzorku. Odnosi u obitelji pokazali su se u najvećem broju skladnima (81.1%) kod obje skupine ispitanika, no razlike su uočljive. Od ukupnoga broja nekonzumenata 85.4% smatra odnose u svojoj obitelji skladnima, dok je broj konzumenata značajno niži (72.7%). Narušene odnose unutar obitelji, no bez fizičkih razračunavanja vidi veći broj konzumenata (6.1%) u odnosu na nekonzumente (1.5%). Neverbalne ljutnje unutar obitelji prisutne su nešto više u obiteljima konzumenata (3.7%) u odnosu na nekonzumente (2.3%). Podjednak postotak konzumenata i nekonzumenata tvrdi da su u obitelji prisutne svađe, dok se prisutnost svađa s fizičkim razračunavanjima, naprotiv, pokazala uz niži stupanj skladnih odnosa i to kao determinanta za statističku razliku. Od ukupnoga broja ispitanika pet je učenika (riječ je o pet konzumenata) okarakteriziralo odnos u svojoj obitelji kao narušen, uz prisutnost svađa koje podrazumijevaju i fizička razračunavanja.

Tablica 6.

Stil odgoja u odnosu na konzumaciju droge

STIL ODGOJA	KONZUMENTI		NEKONZUMENTI		UKUPNO	
	F	%	F	%	F	%
TOPLI I STROGI	43	65.2	81	62.3	124	63.3
HLADNI I STROGI	0	0	4	3.1	4	2.0
TOPLI I PERMISIVNI	20	30.3	42	32.3	62	31.6
HLADNI I PERMISIVNI	3	4.5	3	2.3	6	3.1
UKUPNO	66	100	130	100	196	100
X ² , P	X ² = 2.858; P=.414					

U istraživanju o stilu odgoja u obitelji pošli smo od klasifikacije koju obrazlaže autorica Ajduković (1990.) prema kojoj postoje četiri stila odgoja utemeljena na kombinaciji stila toplo-hladno i permisivno-represivno. Imajući u vidu obje varijable razlikujemo *tople i stroge* roditelje čiji će odgoj utjecati na zdrav razvoj djeteta kojemu je važno mišljenje odraslih te ono spremno internalizira pravila i privrženo je roditeljima. *Topli i permisivni* roditeljski odgoj stvorit će samopouzdanu djete koje je socijalno otvoreno, ali često ignorira ili krši pravila, umiljato je i ugodno, ali razmaženo. Spoj *hladnog i strogog* roditelja pretpostavlja anksioznu i nedruželjubivu djecu koja su neugodna i prkosna, a njihova srdžba može biti upućena prema van, ali i prema samima sebi. Djeca *hladnih i permisivnih* roditelja bit će neprijateljski raspoložena, to su djeca koja odbijaju i krše pravila te imaju najveći rizik da postanu delinkventi, a kao takvi podložniji su i zlouporabi droga. (Ajduković, 1990.)

S obzirom na stil odgoja kao prediktivni čimbenik za rizično ponašanje mladih, provedena analiza nije potvrdila ($\chi^2=2.858$; $p=0.414$) postojanje razlike između konzumenata i nekonzumenata. Najveći broj ispitanika ocijenio je stil odgoja svojih roditelja (prethodno naveden i opisan) kao topli i strogi stil (63.3%). U tom se stilu također primjećuje nešto viši postotak konzumenata (65.2%) nego nekonzumenata (62.3%). Hladni i strogi stil ni u jednom slučaju nije zabilježen kod konzumenata, dok je kod nekonzumenata prisutan u 3.1%. Topli i permisivni stil odgoja u većem je broju također prisutan u obiteljima nekonzumenata (32.3%), a u obiteljima konzumenata nešto je rjeđi (30.3%). Može se zaključiti da je, uz topli i strogi stil odgoja, razmjerno često zastupljen i topli permisivni stil odgoja (31.6% ukupnog uzorka). Istraživanja pokazuju da hladni i permisivni stil odgoja predstavljaju veći rizik da

djeca postanu delinkventna (Ajduković, 2002.). Iako ne postoji statistički značajna razlika između konzumenata i nekonzumenata te iako je zastupljen u malom broju ukupne populacije (3.1%), takav je stil odgoja gotovo dvostruko češće zastupljen kod skupine konzumenata (4.5%) nego kod nekonzumenata (2.3%).

Tablica 7.

Otvorenost i iskrenost razgovora o štetnosti droge između roditelja i adolescenta (u odnosu na konzumente i nekonzumente)

RAZGOVOR O ŠTETNOSTI DROGE	KONZUMENTI		NEKONZUMENTI		UKUPNO	
	F	%	F	%	F	%
ISKREN I OTVOREN	20	30.3	71	54.6	91	46.4
OZBILJAN ALI NEISKREN	5	7.6	3	2.3	8	4.1
POVRŠAN I OPĆENIT	25	37.9	34	26.2	59	30.1
NEMA RAZGOVORA	16	24.2	22	16.9	38	19.4
UKUPNO	66	100	130	100	196	100
X ² , P	X ² = 11.758; P= .01					

Otvoreni razgovor članova u obitelji pomaže rješavanju kriza i konflikata te pruža mogućnost prenošenja stavova, misli i osjećaja, a zato je i nužan. Hi kvadrat test pokazao je da postoji statistički značajna razlika u otvorenosti i iskrenosti razgovora o štetnosti droge između konzumenata i nekonzumenata s njihovim roditeljima ($\chi^2=11.758$; $p=0.008$). Razlika se očituje u činjenici da je razgovor konzumenata s roditeljima u najvećem broju površan i općenit (37.9%), dok je kod više od polovice nekonzumenata takav razgovor iskren i otvoren (54.6%). Također je značajno veći broj konzumenata (24.2%) koji ne razgovaraju o štetnosti droge sa svojim roditeljima nego broj nekonzumenata (16.2%). Ozbiljan, ali neiskren razgovor također je češći kod konzumenata (7.6%) nego kod nekonzumenata (2.3%). Istraživanje koje su provele Glavak i Orban 2006. godine pokazuje da samo 10% učenika s roditeljima često razgovara o drogama, 30% to čini rijetko, a 20% uopće ne razgovara s roditeljima o toj temi. Podaci dobiveni ovim istraživanjem upozoravaju na važnost povjerenja u odnosima između roditelja i djece, na važnost vremena koje oni provode zajedno i razgovora o raznim temama pa tako i o temi ovisnosti i njezinim posljedicama.

Rezultati dobiveni testiranjem varijabli vezanih uz potpunost obitelji, odnose u obitelji, stil odgoja u obitelji i učestalost razgovora s roditeljima o štetnosti droga

djelomično potvrđuju drugu hipotezu. Naime, potvrđena su naša očekivanja vezana uz odnose u obitelji i učestalost razgovora o štetnosti droga s roditeljima kod konzumenata i nekonzumenata, dok očekivanja vezana uz potpunost obitelji i stil odgoja u obitelji nisu potvrđena.

Pripadnost vršnjačkim skupinama, supkulturnom stilu i način provođenja slobodnoga vremena

Tablica 8.

Pripadnost grupi vršnjaka konzumenata i nekonzumenata

PRIPADNOST GRUPI VRŠNJAKA	KONZUMENTI		NEKONZUMENTI		UKUPNO	
	F	%	F	%	F	%
DA	65	98.5	128	98.5	193	98.5
NE	1	1.5	2	1.5	3	1.5
UKUPNO	66	100.0	130	100.0	196	100.0
$\chi^2=0.000$; $P=.990$						

Osjećaj pripadnosti i prihvaćenosti od strane vršnjaka adolescentima predstavlja značajan aspekt psihosocijalne prilagodbe na školu i društvo. Provedeni Hi kvadrat test pokazao je kako se, s obzirom na pripadnost vršnjačkoj grupi, skupine konzumenata i nekonzumenata i statistički uopće ne razlikuju ($\chi^2=0.000$; $p=0.990$). Dobiveni su rezultati razumljivi budući da je potrebno znati o kakvoj se vršnjačkoj skupini radi, a nije dovoljno samo saznati jesu li ispitanici pripadnici neke vršnjačke skupine ili nisu. Pripadnost i podrška od strane vršnjačke grupe može poticati na konzumaciju ilegalnih sredstava (ako članovi grupe konzumiraju ilegalna sredstva) ili zaštititi od konzumacije (ako članovi ne konzumiraju ilegalna sredstva).

Tablica 9.

Supkulturni stil vršnjačkih skupina konzumenata i nekonzumenata

SUPKULTURNI STIL VRŠNJAČKE GRUPE	KONZUMENTI		NEKONZUMENTI		UKUPNO	
	F	%	F	%	F	%
ROCK, PUNK, ILI METAL STIL	16	24.2	32	24.6	48	24.5
RAVE, TECHNO ILI HOUSE STIL	16	24.2	15	11.5	31	15.8
NAVIJAČKI STIL	8	12.1	15	11.5	23	11.7
STIL NARODNE GLAZBE	26	39.4	67	51.5	93	47.4
NE PRIPADANJE SUPKULTURNOM STILU	0	0	1	0.8	1	0.5
UKUPNO	66	100	130	100	196	100
X ² , P	X ² = 6.350; P=.174					

Utjecaji vršnjačkih skupina na zlouporabu droge jasniji su kod adolescenata u trenutku kada se klasificiraju supkulturni stilovi takvih grupa, čime se dobiva uvid u to u kojim se vršnjačkim skupinama/supkulturnim stilovima konzumira droga. Gotovo svi ispitanici ocjenjuju kako njihove vršnjačke skupine pripadaju jednom od navedena četiri supkulturna stila (99.5%). Vršnjačka grupa najvećeg broja ispitanika obiju skupina pripada stilu narodne glazbe (47.4%), po toj je varijabli zabilježen viši postotak nekonzumenata (51.5%) nego konzumenata (39.4%). I statistički je potvrđeno da nema značajnih razlika u supkulturnom stilu konzumenata i nekonzumenata ($\chi^2=6.350$; $p=0.174$). Međutim, bez obzira na nepostojanje razlike vidljivo je da su konzumenti dvostruko češće (24.2%) pripadnici skupine supkulturnoga stila vezanoga uz elektroničku glazbu (rave, techno ili house), u odnosu na nekonzumente (11.5%). U ostalim supkulturnim skupinama nema izrazitih odstupanja između konzumenata i nekonzumenata. Naime, pripadnici rock-stila kao i navijačkih skupina podjednako su zastupljeni i u skupini konzumenata (rock, punk i metal stil 24.2%, navijački stil 12,1%) i nekonzumenata (rock, punk i metal stil 24.6%, navijački stil 11.5%).

Tablica 10.

Načini provođenja slobodnoga vremena u odnosu na konzumaciju droge

SLOBODNO VRIJEME	KONZUMENTI		NEKONZUMENTI		UKUPNO	
	F	%	F	%	F	%
BAVLJENJE SPORTOM	29	43.9	46	35.4	75	38.3
U VJERSKIM AKTIVNOSTIMA	4	6.1	5	3.8	9	4.6
POHAĐANJE AKTIVNOSTI IZ KULTURE	0	0	6	4.6	6	3.1
DRUŽENJE S PRIJATELJIMA U KAFIĆU	32	48.5	69	53.1	101	51.5
KOD KUĆE	1	1.5	4	3.1	5	2.6
UKUPNO	66	100	130	100	196	100
X ² , P	X ² = 4.949; P=.293					

Problemi u ponašanju i zloporaba sredstava ovisnosti povezani su s nestrukturiranim provođenjem slobodnoga vremena, odnosno aktivnostima kao što su česti izlasci s prijateljima, odlasci u disko i kafiće, na kućne zabave i slično (Oetting i Donnermeyer, 1998., prema Raboteg-Šarić i sur. 2002., Glavak i Orban, 2006.) Rezultati ovog istraživanja pokazuju kako razlike u načinu provođenja slobodnoga vremena između konzumenata i nekonzumenata nisu statistički značajne ($\chi^2=4.949$; $p=0.293$). Ispitanici obiju skupina svoje slobodno vrijeme najčešće provode u druženju s prijateljima (51.5% ukupnog uzorka), pri tome je takav način provođenja slobodnoga vremena nešto češće prisutan kod nekonzumenata (53.1%) u odnosu na konzumente (48.5%). Bavljenje sportom (38.3% ukupnog uzorka) sljedeći je oblik provođenja slobodnog vremena s obzirom na njegovu učestalost među adolescentima. Prema izjavama ispitanika konzumenti se nešto češće bave sportom (43.9%) od nekonzumenata (35.4%). Nadalje, u vjerskim aktivnostima sudjeluje također nešto veći postotak konzumenata (6.1%) nego nekonzumenata (3.8%), dok aktivnosti iz kulture ne pohađa ni jedan sudionik iz skupine konzumenata. U skupini nekonzumenata situacija se razlikuje po toj varijabli, odnosno 4.6% nekonzumenata provodi svoje slobodno vrijeme pohađajući aktivnosti iz kulture.

Treća hipoteza nije potvrđena jer smo očekivali razlike između konzumenata i nekonzumenata u pripadnosti supkulturnom stilu i u načinima provođenju slobodnoga vremena, no provedbom Hi kvadrat testa nismo utvrdili da one postoje.

Zaključak

Cilj ovog istraživanja bio je ispitati učestalost i pojavnost zloporabe opojnih droga među adolescentima polaznicima dviju srednjih škola na području grada Splita: srednje Pomorske škole i I. gimnazije. S obzirom na varijable koje smo mjerili i postavljene hipoteze, dobili smo podatke koji pokazuju da je najčešći motiv prve konzumacije droge osobna znatiželja i utjecaj vršnjačke skupine, da ispitanici u najvećem broju konzumiraju kanabinoide (marihuanu i hašiš), te da je konzumacija droga veća kod polaznika srednje stručne škole u Splitu (Pomorske) nego kod polaznika I. gimnazije. S obzirom na varijablu *iskustvo konzumacije droge* utvrđena je statistički značajna razlika između polaznika srednje Pomorske škole i polaznika I. gimnazije u Splitu. Naime, među polaznicima srednje Pomorske škole dvostruko je veći broj onih koji su barem jednom u životu konzumirali opojnu drogu, za razliku od polaznika I. gimnazije. S obzirom na varijablu *razred u kojem je ostvaren prvi kontakt s osobom konzumentom* i varijablu *dostupnost droge mladima u Splitu*, nije utvrđena statistički značajna razlika između učenika I. gimnazije i Pomorske škole, ali možemo reći da najveći broj ispitanika svoj prvi kontakt s osobom konzumentom imao još u osnovnoj školi te da je (prema iskazima ispitanika) droga vrlo lako dostupna, i to na mjestima oko škole i mjestima gdje se okupljaju mladi. Time smo djelomično potvrdili prvu hipotezu.

Promatrajući ispitanike podijeljene u dvije skupine (konzumenti i nekonzumenti) prema varijablama vezanim uz obiteljsku situaciju, dobiveni su podaci koji ukazuju na to da u strukturi obitelji nema statistički značajne razlike između konzumenata i nekonzumenata, zatim da je stil odgoja u obitelji ispitanika najbliži modelu *strog-topli stil odgoja*, a razlike u stilu odgoja s obzirom na skupine nisu se pokazale statistički značajnima. Odnose u svojoj obitelji konzumenti ocjenjuju kao manje skladne i češće narušene uz prisutnost svađa s fizičkim razračunavanjima, stoga je kod ove varijable utvrđena statistički značajna razlika između dviju skupina ispitanika. Kod varijable *otvorenost razgovora o štetnosti droga s roditeljima* skupine se statistički značajno razlikuju jer nekonzumenti češće otvoreno i iskreno razgovaraju s roditeljima o štetnosti droga nego konzumenti. Na taj način djelomično smo potvrdili drugu hipotezu.

Kod varijabli vezanih uz *pripadnost grupi vršnjaka, supkulturni stil i način provođenja slobodnog vremena* između konzumenata i nekonzumenata nije se pokazala statistički značajna razlika. Sudeći prema odgovorima ispitanika obiju skupina ipak možemo zaključiti da gotovo svi pripadaju nekoj vršnjačkoj grupi, pritom naj-

veći broj ispitanika pripada supkulturnom stilu narodnjačke glazbe, ali i glazbenim stilovima rock, punk i metal, a najviše ispitanika u slobodno se vrijeme druži s prijateljima u kafiću ili se bavi nekim sportom. Hipoteza nije potvrđena.

Praktična primjena rezultata i preporuke

S obzirom na rezultate dobivene ovim istraživanjem, kao i nekim ranije provedenim istraživanjima evidentno je da polaznici srednje Pomorske škole u Splitu i I. gimnazije u Splitu, vođeni znatiželjom i utjecajem prijatelja, naginju eksperimentiranju s drogama. Na području Splitsko-dalmatinske županije od devedesetih godina prošloga stoljeća intenzivno se provode programi preventivne i kurativne zaštite koji su vezani uz bolest ovisnosti. Programi se temelje na modelu primarne prevencije, ranoga prepoznavanja i sekundarne prevencije, uz tretmane za rehabilitaciju i resocijalizaciju ovisnika na tercijalnoj razini. Nedostaje organiziran utjecaj kojim bi se već u osnovnim školama (gdje većina već prvi puta dođe u doticaj s drogom) mladima objasnilo i približilo znanje i iskustvo o konzumiranju droga i njezinim posljedicama. Uz pravilan obiteljski utjecaj od velike je važnosti i utjecaj škola koje bi mogle problematici ovisnosti posvetiti veću pozornost te provoditi aktivnosti i sadržaje u smislu prevencije, ali i pružanja mogućnosti provođenja organiziranoga slobodnog vremena. Naime, pokazalo se da druženje s prijateljima koji ne konzumiraju drogu, bavljenje sportom kao i uključenost u vjerske i kulturne aktivnosti može pridonijeti tomu da mlada osoba ne počinje konzumirati drogu. I grad Split, grad s geopolitičkim smještajem povoljnim, nažalost, i za transport droge, trebao bi više voditi računa o ulasku opojnih sredstava u grad. Dakako, to za sobom povlači odgovornost raznih službenih tijela, ali i utjecaj dilera na iste. Neke su se aktivnosti za sprečavanje zlouporabe opojnih droga u Splitu već provodile. Zajednice koje pomažu u odvikavanju od ovisnosti rade dobro, ali to je „gašenje vatre“ na koju se ranije moglo preventivno djelovati. Rezultati istraživanja koje je provela Šalamon (2004.) ukazali su na djelotvornost individualnoga tretmana, posebno u smislu promjena u stavovima konzumenata prema psihoaktivnim tvarima, što potvrđuje i važnost savjetovanja kao načina rada s ovom populacijom. Pokazalo se, naime, da se stavovi klijenta u vezi konzumiranja marihuane mogu promijeniti tijekom savjetovanja. Upravo promjena stava igra značajnu ulogu u prevenciji ovisnosti od bilo koje psihoaktivne tvari. Evaluacija individualnoga tretmana u Savjetovalištu za probleme ovisnosti potvrdila je taj značaj i pokazala da se kroz tretman ostvaruje još jedan cilj: razvijanje kvalitetne komunikacije s okolinom.

Smatramo da se na problemu ovisnosti treba još više raditi i poduzimati akcije za prevenciju zloporabe opojnih droga u koje bi se mogle uključiti razne ustanove i službe, stručnjaci, mediji, osobe koje imaju iskustvo konzumacije droga i poznate osobe koje bi mogle pozitivno motivirati mlade. U tom angažmanu svoje mjesto imaju profesije koje rade s djecom i mladima, prije svega nastavnici, profesori, odgajatelji, pedagozi, psiholozi i socijalni radnici.

LITERATURA

- Ajduković, M. (1990.) Stil odgoja u obitelji kao faktor delinkventnog ponašanja djece, *Primijenjena psihologija* 11 , 47.–54.
- Družić Ljubotina, O. (2004.) Socijalna nepravda, struktura vrijednosti i faktori uspjeha u životu mladih. Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu. Odsjek za sociologiju. Magistarski rad.
- Galić, J. i Ljubotina, D. (2002.) Zloporaba droga među adolescentima, rezultati istraživanja. Zagreb: Medicinska naklada.
- Glavak, R. i Orban, M. (2006.) Zloporaba sredstava ovisnosti među adolescentima. Zagreb: Zavod za javno zdravstvo grada Zagreba.
- Greblo, Z. (2004.) Religioznost, obiteljski čimbenici i zloporaba opojnih droga kod adolescenata. Diplomski rad. Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu. Odsjek za psihologiju.
- Hrvatski zavod za javno zdravstvo, Odsjek za školsku medicinu (2004.) Sažetak rezultata ESPAD istraživanja 2003., dostupno na: www.hzjz.hr/skolska/ESPAD_2003_summ.pdf
- Hrvatski zavod za javno zdravstvo, Ministarstvo zdravstva i socijalne skrbi (2009.) Izvješće o osobama liječenim zbog zloporabe psihoaktivnih droga, dostupno na: <http://www.hzjz.hr/publikacije/Ovisnici2008.pdf>
- Itković, Z. (1995.) Roditelji kao odgojitelji – uloga obiteljskog odgoja u prevenciji zlopotrebe droga. *Društvena istraživanja* 4-5, str. 575.–586.
- Kazneni zakon, *Narodne novine*, br. 110/97, 27/98, 50/00, 129/00, 51/01, 111/03, 190/03, 105/04, 84/05 i 71/06.
- Lalić, D., Nazor, M., Grubišić, I. i Mardešić V. (1997.) Pojavnost i uvjetovanost zloporabe droge u Splitu. Split: Informacijski centar za mlade.
- Manenica, B. (1995.) *Ovisnosti*. Zagreb: August Šenoa.
- Nazor, M., Lalić, D. i Bulat, N. (1997.) Stavovi i ponašanja učenika trećih i četvrtih razreda srednjih škola u Splitu u vezi s zloporabom droge i drugih problema. *Slobodna Dalmacija*
- Raboteg-Šarić, Z., Sakoman, S. i Brajša-Žganec, A. (2002.) Stilovi roditeljskog odgoja, slobodno vrijeme i rizično ponašanje mladih. *Društvena istraživanja*, 2-3, str. 215.–238.
- Radovac, Lj. (2007.) Obiteljski odnosi, komunikacija i odgoj u obitelji kao predikto-

- ri nastanka poremećaja u ponašanju maloljetnika. Pravni fakultet Sveučilišta u Zagrebu. Studijski centar socijalnog rada. Diplomski rad.
- Sakoman, S. (1995.) Doktore da li je istina da *trava* čisti pluća? Zagreb: Sysprint.
- Schwebel, R. (1995.) Reći ne nije dovoljno, Zagreb, Sysprint.
- Šalamon, S. (2004.) Evaluacija individualnog tretmana konzumenata psihoaktivnih tvari u Savjetovalištu za probleme ovisnosti grada Zagreba. Edukacijsko-rehabilitacijski fakultet u Zagrebu.
- Thaller, V., Lazić, N., Buljan, D. i Marušić, S. (1999.) Psihijatrija, Zagreb: Naklada CSCAA.
- Vlada Republike Hrvatske – Ured za suzbijanje zloporabe opojnih droga Vlade Republike Hrvatske (2005.) Nacionalna strategija suzbijanja zloporabe opojnih droga u Republici Hrvatskoj za razdoblje od 2006. do 2012. godine. <http://www.nn.hr/sluzbeni-list/sluzbeni/index.asp>
- Zakon o suzbijanju zloporabe opojnih droga, Narodne novine, br. 107/01, 87/02, 163/03.

NARCOTIC ABUSE AMONG ADOLESCENTS IN THE CITY OF SPLIT

Summary

The aim of this paper was to establish the frequency and occurrence of narcotic substance abuse among adolescence in the wider area of Split. The situation in Split in the 90s indicated an alarming widespread of narcotic addiction among adolescents. In that respect, we researched the experiences of adolescents (N=196) in two schools in Split (1st Grammar school and the Maritime school) regarding narcotic consumption, initial contact with consumers and the availability of drugs in Split. Furthermore, we analyzed the family situation of consumers in comparison to non-consumers, and belonging to particular peer groups among consumers and non-consumers.

The data analyzed using descriptive and inferential statistics indicates differences between participants in the two high-schools and also between participants – consumers with respect to non-consumers.

Key words

---

narcotics, addiction, Split, family, peers, attitudes, consumers, non-consumers.